

בשמים וקשוטין לנשים, **יוצא** מן הבית שלו, **ואשה חוגרת בסניר**, שמצא בעלה את אשתו, הנמצאת בבית, שהיא חוגרת **עצמה בסניר** [הוא כעין מכנסים שהיו הנשים חוגרות לצניעות] —

אמר רבי: הואיל ומכוער הדבר, ומוכיח שלצורך זנות התירת את הסינר, ועתה לאחר הזנות היא חוגרתו, **תצא** מבעלה!

כי די בהוכחה כזו כדי לאוסרה על בעלה, אף שאין עדים שראוה שזינתה ממש.

וכן אם ראה הבעל רוכל יוצא מהבית, ומצא הבעל רוק **למעלה מן הכילה**, בגג הכילה שעל מטתו —

אמר רבי: הואיל ומכוער הדבר, ומוכיח שזינתה עם הרוכל, שמסתבר כי הרוק הגיע למעלה על ידי ששכבה עם פניה כלפי מעלה, ורקקה בשעת תשמיש —

תצא מבעלה, היות שיש רגלים לדבר שזינתה.

כה-א וכן אם מצא הבעל בביתו **מנעלים הפוכים**, שפיהן למטה, **תחת המטה** —

אמר רבי: הואיל ומכוער הדבר, **תצא** מבעלה. שודאי מנעלים הללו, של אדם זר הם, שזינתה עמו, ונמלט, והפכן הנכרי כדי שלא יכיר בכך בעלה שהם מנעלים של אדם זר.

ומקשינן: אם מצא הבעל **מנעלים הפוכים** מדוע היא נאסרת מעצם עובדת היותם הפוכים?

ליחזי דמאן נינהו [יראה למי שייכים נעלים אלו]?

ורק אם אינם שלו, או שלה, יתברר בכך הענין שודאי אדם אחר היה אצלה!

ומשינינן: לא מדובר שראה את המנעלים עצמם הפוכים.

אלא ראה רק את **מקום מנעלים הפוכים**.

שהיה שם עפר תיחוח, ונמצא בעפר צורת פני המנעל, שנראה כי הניחום שם הפוכים, שלא יהא ניכר של מי המנעלים הללו.

וכשיצא הבעל לקחן עמו, ואי אפשר לברר הדבר על ידי ראיית המנעל למי הוא שייך.

ובכל זאת, אמר רבי שתצא, כי רגלים לדבר במנעלים הפוכים, כי של אדם זר הם.

ומבואר בברייתא, שדעת רבי היא, שמוציאין אשה מבעלה אף על ידי קול והוכחות, ולא בעינן עדים שנטמאה.

ואם כן, יש להעמיד הברייתא לעיל, שבאין לה בנים יוציא הנחשד אותה מתחת ידו, כרבי, הסובר כן.

אך רב סובר, אין אשה יוצאת מתחת ידי הבעל והבועל אלא בעדים.

ואמרינן: **והלכתא כוותיה דרב**, שאין מוציאין אשה אלא על פי עדים, ולא על ידי קול.

והלכתא כוותיה דרבי, שמוציאין אשה על פי קול וכיעור.

ותמהינן: **קשיא הלכתא אהלכתא!**

שהרי רב ורבי חלוקים הם בדעותיהם, ולא

יתכן לפסוק כשניהם!

ומשנינו: לא קשיא.

הא בשיצא קלא, דפסיק. שנפסק הקול על ידי שיצא קול אחר ששקר היה הלעז שבקול הראשון.

והא בקלא דלא פסיק, ונשאר הלעז בעינו.

ומפרשת הגמרא:

בקלא דלא פסיק, וליכא עדים שזינתה — הלכה כרבי, שתצא מהבעל ומהנחשד.

ובקלא דפסיק, ואיכא עדים שזינתה — הלכה כרבי, שתצא מבעלה.

שהרי יש עדות שזינתה, ואסורה על הבעל והבועל.

ודנה הגמרא: וקלא דלא פסיק, עד כמה צריך שימשך הקול עד שיחשב לקול שלא נפסק?

אמר אביי: אמרה לי אב: דומי דמתא [העיסוק בחשד בדבר עבירה על אדם שבעיר] נמשך יומא ופלגא. יום וחצי.

ולא אמרן שאם יצא הקול ונמשך העיסוק בחשד הזה יום וחצי, שמוכח כי יש בו מאותו ענין — אלא רק היכא דלא פסק הקול ביני וביני, בינתיים.

אבל אם פסק הקול ביני וביני, הא פסק, ואין לנו לחוש לחשד זה.

ומה שאמרנו שבפסק הקול ביני וביני אין חשד, לא אמרן, אלא היכא דלא פסק, שלא היה הפסק הקול מחמת יראה מהנחשד.

אבל אם פסק הקול מחמת יראה, אמרין דמחמת יראה הוא ההפסק, ולא חשיב קול הנפסק, אלא קול המתמשך.

ולא אמרן שקול מתמשך הוא ראייה לחשד אמת, אלא דליכא לאותו אדם שיצא עליו הקול אויבים.

אבל אם איכא אויבים, ששונאים לאותו אדם, אין הקול מהווה ראייה וסיבה לחשד, היות ומסתבר שאויבים הוא דאפקו ליה לקלא, שאויבים הם שהוציאו עליו את הקול, מחמת שנאתם.

תנן התם: [במסכת גיטין מה ב] המוציא [המגרש] את אשתו משום שם רע שיצא עליה שזינתה, הרי זה לא יחזיר אותה אליו, אפילו אחר שנמצא ששמועת שקר היתה.

וכן המגרש את אשתו משום נדר שנדרה, ואינו חפץ באשה נדרנית, הרי זה לא יחזיר אותה לביתו, אפילו אם התיר החכם את הנדר.

ובטעם הדבר שלא יחזיר נחלקו אמוראים במסכת גיטין, שם.

אחד אמר שקנס הוא, שלא יהיו בנות ישראל פרוצות בעריות ובנדרים.

ואחד אמר שאסרו חכמים להחזיר משום חשש קלקול בניה, כי שמא תנשא לאדם אחר, ויצא אחר כך קול על השמועה הראשונה, ששקר היה, ואז יתחרט המגרש, ויאמר: אילו הייתי יודע שכן הוא, לא הייתי מגרשה!

ונמצא שנעקר הגט למפרע, ובניה שנולדו לה מבעלה השני הם ממזרים.

וכן במגרש משום נדר, חיישינן שמא תנשא זו לאדם אחר, ואחר כך תלך לחכם להתיר נדרה. ויאמר המגרש: אילו הייתי יודע שיש היתר לנדרה, לא הייתי מגרשה!

ונמצא מבטל גיטו למפרע, ובניה מן השני הם ממזרים.

ולפיכך אומרים לו מתחילה, קודם שמגרש, דע כי המוציא את אשתו משום נדר או שם רע אסור להחזירה עולמית. ועל כן, אם חביבה היא עליך, צא וברר אם אפשר להתיר נדר זה, או אם יש בשמועת הזנות אמת.

ומעתה, אם גירשה, הוא אינו יכול לעקור את הגט. כי ודאי שנואה היא עליו, ובלאו הכי הוא חפץ בגירושה.

שלח ליה רבה בר רב הונא לרבה בר נחמן: ילמרנו רבינו! המגרש את אשתו משום נדר או שם רע, שאסרוהו חכמים להחזירה, אם עבר וכנס — מהו שנכוף אותו שיוציא אותה?

כי שמא לא אסרו חכמים אלא לכתחילה שלא יחזיר, אך בדיעבד, אם החזירה, אין צריך להוציא.

או דלמא אף בדיעבד דינו שיוציאנה מתחתיו.

אמר ליה רבה בר נחמן: הרי תנינא [שנינו] פתרון שאלה זו במשנתנו:

דתנן: הנטען [הנחשד] על אשת איש, והוציאה בעלה מתחת ידו, אף על פי שכנס אותה הנחשד, יוציא.

ויש לנו לדמות, כמו הנחשד, שאסור לו

לכנסה, אם כנסה יוציא, הוא הדין כשהוציאה הבעל משום שם רע, וגילה דעתו שהקול אמת ונאסרה לו, אף אם יכנוס אותה שוב, דינו שיגרשה.

אמר ליה רבה בר רב הונא: אין לנו להשוות דין זה לדין הנטען על אשת איש.

כי מי דמי?

והרי התם, גבי נטען על אשת איש, קתני "הוציאה", שבית דין הוציאה מבעלה משום שבאו עדי טומאה, ונאסרה לבעל מן התורה עולמית. ולכך יוציא, וכפי שביאר רב לעיל את משנתינו.

אבל הכא, ב"הוציאה" הבעל מדובר, שלא הוציאה אלא מחמת קול ומשמועה שזינתה, וכל האיסור להחזירה הוא רק מדרבנן, ובזה יתכן שאם עבר וכנסה לא צריך להוציאה.

ואמרינן: **ורבה בר רב נחמן** שדימה את הדברים, ולא חש לחילוק הזה, בהכרח שסבירא ליה **שמתניתין**, משנתנו, **נמי**, "הוציאה" תנן ולא "הוציאה".

ולא כרב, שפירש משנתנו שבאו עדים שזינתה, אלא מדובר בה שיצא הקול בלא עדים, והוציאה הבעל מעצמו, ולכן אינה אסורה לבעל אלא משום לזות שפתים מדרבנן.

ואפילו הכי, קתני במשנתנו שאם כנסה החשוד, יוציא. ואם כן, הוא הדין במגרש אשתו מחמת שם רע, שאסור להחזירה מדרבנן, אם עבר וכנסה, יוציא.

ודחינן: **ואכתתי מי דמי** דין הנטען על אשת איש לגירשה מחמת שם רע והחזירה?

מתניתינן:

א. המביא גט ממדינת הים לארץ ישראל, והעיד לפנינו ואמר: בפני נכתב הגט הזה ובפני הוא נחתם.

שכן הוא הדין, שצריך להעיד השליח על כך, לפי שאין בני חוץ לארץ בקיאים ויודעים שצריך לכתוב הגט לשמה של האשה המתגרשת.

והואיל ועל פי דבורו ועדותו של שליח הגט היא מותרת להנשא — לא ישא השליח המביא את הגט את אשתו של המגרש, היות שיש לנו לחוש שנתן עיניו בה, וזיין וכתב גט.

ב. בא עד אחד והעיד שמת בעלה של אשה, מותרת היא לינשא על פיו. וקולא היא שהקילו חכמים להתיר אשה בלי עדות של שני עדים, על אף ש"אין דבר שבערוה פחות משנים", שאין מתקבלת עדות להתיר אשת איש אלא בעדותם של שני עדים כשרים.

וטעם הדבר שהקילו באשה שמת בעלה שיהיו סומכים על עדות עד אחד, כי ודאי לא תנשא האשה אלא אם כן תחקור ותדרוש היטב שודאי מת בעלה, ונמצא שההסתמכות היא על בירור האשה, ולא על עדות עד אחד.

ג. עד אחד שאמר מת בעלה של פלונית, שהדין הוא שמשיאין אותה על פיו — לא ישאנה העד עצמו, כי שמא עיניו נתן בה, ושקר העיד.

ד. וכן אם אמר בעדותו שלא מת בעלה מאליו, אלא אני הרגתי.

והרי הכא, במשנתנו, הבעל הוא זה שהחזירה, לאחר שהתברר שהקול אינו נכון, ואין זה דבר מגונה.

ואילו התם הרי מדובר שהבועל כונס, ודבר שכזה, מגונה הוא, ולכך יוציא.

אמר ליה: אפילו הכי שפיר דמי אהרדי.

שהרי הכא, במשנתנו, בנחשד, שאסור לו לכנוס וכנס, אמור רבנן: לא יכנוס! ובכל זאת אם כנס הדין הוא שיוציא.

אם כן, הכא נמי, גבי בעל שגירש וחזר וכנס, אמרי רבנן לא יחזיר! וצריך להיות הדין שאם כנס יוציא.

שהרי בשני המקרים האיסור הוא מדרבנן, ואין לחוש לחילוק אם מגונה הדבר.

ודחינן: ולא היא!

כי התם, כשכנס הבועל הנחשד את האשה שנחשד עליה, אלומי אלמיה לקלא!

מאמת הוא ומחזק בכך את הקול הראשון שזינה עמה, ולכך אף אם כנס יוציא.

אבל הכא, שגירשה הבעל מחמת לעז שיצא עליה, אם יחזירנה — אמרינן להיפך:

קם ביה בקלא, וליתיה!

[שבדק הבעל היטב את הקול הראשון, ומצא שאין בו ממש].

כי בכך שהחזירה, אנו אומרים שודאי חזר הבעל ובדק את הקול הראשון של שם רע, ומצא שאין בו ממש, ולכך החזירה. ולפיכך אם כנס לא יוציא.

או שאמר **הרגננהו**, אני ואחרים עמי.

אף זה **לא ישא את אשתו** של המת, שהואיל ועל סמך דבורו היא נשאת, חיישינן שמא עיניו נתן בה והעיד שקר.

אולם לאדם אחר תנשא, שכן הוא הדין, שאשה נשאת על פי עדות עד אחד שמת בעלה.

רבי יהודה חולק, ו**אומר**: אם אמר בעדותו "**הרגתי**" **לא תנשא אשתו** של המת אפילו לאדם אחר, כי לפי דבורו שהוא עצמו הרגו, הרי רשע הוא, ורשע פסול לעדות. שנאמר "אל תשת רשע עד".

[וסובר רבי יהודה שאדם נאמן להחזיק עצמו רשע].

אולם אף הוא מודה שאם אמר העד **הרגננהו**, אני ואחרים, נאמן העד **ותנשא אשתו** לאדם אחר על פי דבריו [והגמרא מפרשת הטעם שבאופן זה מודה רבי יהודה].

גמרא:

שנינו במשנתנו: המביא גט ממדינת הים לארץ ישראל, ואמר בפני נכתב ובפני נחתם, לא ישא העד את אשתו של המגרש.

ומדייקת הגמרא: **טעמא** דהובא הגט הזה **ממדינת הים**, ולכן לא ישא העד את אשת המגרש היות **דעליה**, על עדותו **קסמכינן**. שהרי עליו אנו סומכין, על עדותו שאומר בפני נכתב ובפני נחתם.

אבל אם הביא גט **מארץ ישראל**, שאינו צריך לומר בפני נכתב ונחתם [לפי שכולם בקיאיין ויודעים שגט צריך להכתב לשמה של המתגרשת], היות **דלאו עליה קסמכינן**, שהרי בלא עדותו כשר הגט — אף מביא הגט **ישא את אשתו** של המגרש, אם רצונו בכך.

וקשה: **הא** גבי עד המעיד שמת בעלה של פלונית, **דלאו עליה**, שלא על העדות של העד **קסמכינן**, לפי שלא מחמת עדותו התירו חכמים לאשה להינשא לאחר, אלא משום **דאמר מר**: **האשה** עצמה, השומעת מהעד שבעלה מת, **דייקא** [מדייקת וחוקרת היטב] עד שיודעת שודאי מת, ורק אחר כך **מינסבא** [נישאת] לאחר.

ורק מטעם זה משיאים אנו אשה על פי עד אחד.⁽¹⁾

ונמצא שלא על עדותו ודיבורו אנו סומכים, אלא על בירור האשה, שביררה היטב, מחמת ששמעה מהעד שמת בעלה.

כדי שלא תצא מזה ומזה, שהדבר ידוע, ואין צורך בעדות.

ובצורה דומה מסביר הנודע ביהודה את הרמב"ם בסוף הלכות גירושין, האומר שדי בעדות עד אחד במיתת הבעל, ולא הצריכו מן התורה עדות של שני עדים, בדבר שיכול להגלות, אם יבוא הבעל.

1. החזון איש מבאר שיכלו חכמים להתיר אשת איש בלי עדות של שני עדים, היות ורק במקום שצריך להגיע לעדות, צריך שיעידו שני עדים כשרים, אך אם ידוע לנו הענין בלא עדות, אין צורך לעדות.

ודבר זה מסור בידי חכמים, שיכולים לקבוע שדי בחזקה שהאשה תברר כראוי שמת בעלה,

ואף על פי כן קתני במשנתנו, שהעד המעיד על מיתת הבעל, לא ישא את אשתו.

ומאי שנא מהמביא גט מארץ ישראל, שמשמע במשנתנו שמותר לו לישא אותה, מאחר ולא על דבורו אנו סומכים?

ומשנינן: מכל מקום, ישנו חילוק בין המקרים.

כי התב, בעדות מיתה, ליכא כתבא [אין שטר]. אלא דיבור בלבד, ויש לנו לחוש שמשקר, כי עיניו נתן בה.

מה שאין כן הכא, גבי מביא גט, שאיכא כתבא. שהרי גט בידו, וכיון שגט בידו אין אנו חוששין כל כך לומר שזיף השטר.

וענין זה דומה להא דתנן במסכת גיטין, שאף הנשים שאינן נאמנות להעיד שמת בעלה של פלונית [כגון, חמותה וצרתה ששונאות אותה, ושואפות לקלקלה, אם תנשא לאחר, ויבוא בעלה], מכל מקום, נאמנות הן להביא גיטה, אף על שצריכות לומר בפני נכתב ובפני נחתם.

ומפרשין שם: מה בין הבאת גט שהן נאמנות להביאו ולהעיד על כשרותו, למיתה, שאינן נאמנות לומר מת בעלה?

לפי שהכתב של הגט מוכיח! שאין סומכין עליהן מכל וכל, אלא על השטר.

ומבואר שם דיש לסמוך על הכתב.⁽²⁾

שנינו במשנה: אמר העד מת, הרגתיו, או הרגנוהו, הרי זה המעיד לא ישא את אשתו של המת.

ומדייקת הגמרא: דוקא הוא ניהו דלא ישא את אשתו.

הא לאחר, תנשא אשה זו על פי עדות העד, בין כשהעיד שמת, ובין כשהעיד הרגתיו.

וקשה: הרי כשהעיד "הרגתיו", רשע הוא, ואין עדותו עדות.

כי כל אדם שעבר עבירה שחייב עליה מלקות, פסול הוא לעדות.

וכדאמר רב יוסף: עד המעיד בבית דין, ואומר: פלוני רבעני שלא ברצוני, אלא לאונסי — הוא, הנרבע, ועד אחר, מצטרפין לעדות של שניים, כדי להרגו לרובע על פי עדותם.

אך אם אמר העד בעדותו: פלוני רבעני לרצוני! אין הוא יכול להצטרף לעדות עם עד נוסף כדי להרוג על פיהם את הרובע. שהרי על פי דבריו, שנרבע לרצונו, רשע הוא, והתורה אמרה רשע פסול לעדות.

דכתיב "אל תשת ירך עם רשע — להיות עד חמם".

והוא הדין כשאומר "הרגתיו", רשע הוא, ואינו נאמן בעדותו כלל.

ומדוע היא מותרת להינשא לאדם אחר?

2. ואף על גב ששם נאמנות להביא גט גם ממדינת הים, וכאן אין אנו סומכים על השטר להשיאה לעד המביא את הגט אלא במביא בארץ ישראל. היינו, שמשום איבה לחוד, כל שיש כתב

והיינו, שבמקום נאמנות של עד אחד, אין צורך בעדות, כי עדות אינה בגדר נאמנות, ולכן צריכים לה שני עדים כשרים, אך כשאנו יכולים להאמין לאדם, די בנאמנות של עד אחד!

חכמים בעדות אשה, כדי להתיר האשה שלא תתעגן.

ומשנינן: אמר לך רב מנשה: אנא, דאמרי שגולן מן התורה פסול אף לעדות אשה, סובר אני אפילו לרבנן.

וטעמא דרבנן הכא, שהמעיד הרגתי את פלוני נאמן להשיא את אשתו, על אף שהוא רשע מן התורה, הוא כדאמר רבא.

דאמר רבא: אדם קרוב אצל עצמו, ואין אדם משיב עצמו רשע!

ולכן, אף שמודה העד שעשה מעשה רשע, הוא אינו נאמן על כך.

כי רק לגבי ממון מועילה הודאתו של אדם לחייב עצמו ממון על פיו. אך לגבי איסורים, אינו נאמן לומר שהוא עצמו הרשיע.

ולכן, סוברים רבנן, שאף על גב שאמר העד שהוא זה שהרג את פלוני, הוא אינו נחשב רשע.

ולמרות שאינו נאמן כלפי עצמו במה שאמר "הרגתי", מכל מקום, כלפי האשה, הוא נאמן בעדותו לומר שבעלה נהרג, ומותרת היא להינשא.

ולתירוץ זה, גם האומר "פלוני רבעני לרצוני" נאמן הוא יחד עם עד אחר להרוג את הרובע.

וכי תימא לתרץ: שאני עדות אשה [עדות על מיתת הבעל], דאפילו בה רבנן לסמוך גם על עד רשע, שהרי האשה היא המבררת את נכונות הדבר, ועל בירורה אנו מסתמכים.

אין לתרץ כך. כי:

כה-ב והאמר רב מנשה: גולן דדבריהם [הנחשב גולן רק מדרבנן], וכגון, המשחק במשחקי מזל, שמפריח יונים, ומשחק בקוביא, שחכמים החשיבוהו כגולן, ופסלוהו לעדות [כמבואר במסכת ר"ה כב א] —

כשר לעדות אשה, לומר שמת בעלה.

אולם גולן דדברי תורה, הנחשב לגולן מן התורה — פסול אף לעדות אשה.

ואם כן שוב קשה, מדוע האומר "הרגתי" לבעלה של פלונית, משיאים אותה על פי עדותו? והרי נחשב הוא רשע מן התורה, שהרי רוצח הוא, ואין עדותו אפילו לא לעדות אשה.

נימא, האם נאמר, שרב מנשה אמר את דבריו, שרשע מן התורה פסול לעדות אשה, משום שהוא סובר כרבי יהודה, האומר במשנתנו, כי מי שמעיד "הרגתי לפלוני" — אין האשה מותרת להינשא על פי עדותו, אפילו לאדם אחר?!?

אך רבנן, הסוברים שמותרת להינשא על פי עדות זו, סוברים שאף מי שהוא רשע מן התורה, כשר הוא לעדות אשה. לפי שהקלו

והוכחת הגמרא מהמשנה במסכת גיטין היא לעצם המושג שיש לסמוך על הכתב — ראשונים.

אין לחוש לאיבה, אפילו בחוץ לארץ. אבל כאן, שיש לחוש שענינו נתן בה, לא סמכינן על הכתב אלא באופן שאין צריך לדבריה כלל.